

Нина Дончева

*Мълманието
на майките*

ИЗБОРЪТ

Колата се движеше уверено по улицата. Отзад седяха жена и момченце на десет години. Шофьорът, мъж с мустаци, набит здравеняк с груби ръце се смееше гръмогласно на някакви свои смешки. Смехът му отекваше арогантен и самотен. Никой от другите пътници не споделяше настроението му. Майката криеше лицето си с ръка, макар че то бе достатъчно скрито зад големи тъмни очила и широкопола шапка. От време на време поглеждаше през пръсти към момченцето.

— И му казвам аз на оня идиот „слушай бе, келеш, ти на мене ли ще ми ги говориш тия, а? На мене ли?“ А той се пули като жаба, само дето не се напика от страх. Чуваш ли, ма? На тебе говоря! - погледна през рамо мустакатия.

— Чувам те, чувам. – тихият глас на жената се изгуби някъде в шепата ѝ.

— Е, като чуваш, що не ми отговаряш? Нали искаш да си говорим, пък сега

ми мълчиш. Айде говори де! И ме гледа оня, страхопъзляк, пък аз като му шибнах един... прас, през лицето. А той седи като ухапан, ха-ха-ха – гръмкият смях на здравеняка разтрисаше колата.

Момченцето вдигна очи към баща си и стисна юмручета, русата му косица като че ли се превърна в остри настръхнали бодли. Жената го видя и потърси с препереща ръка юмручетата. Искаше да го хване, да го успокои, но нейните пръсти бяха подути и посинели и нямаха силата да успокояват. Затова тя погали коляното му и се опита да се усмихне.

— И ти какво направи? – попита разсеяно, докато прегръщаше детето през рамене.

— Е, какво, нищо! Оставих го на пейката с разбития му нос. Пък той взе, че се разрева. Ти представяш ли си, ма – разрева се? Като баба се разрева...

— Аха, представям си. Как да не си представям!

Жената въздъхна тихо. Не искаше да слуша тези истории, но се преструваше,

за да не ядоса мъжа си. Той я погледна свъсно в огледалото и изсумтя пренебрежително:

— Представяш си ти! Много ти разбира главата!

Тя се сви още по-ниско и ръката ѝ се свлече от раменете към кръста на детето. Така ѝ беше по-удобно. По-малко я болеше рамото. Наведе глава към гърдите си и пак тихо въздъхна. Очите ѝ зад очилата бяха сухи и празни. Наранените ѝ пръсти тупкаха и горяха. Бяха изтръпнали, но тя не смееше да пусне детето. „Милото ми момче!“ Отчаяна напрегна ръка и го притисна към тялото си въпреки болката.

То продължаваше да свива юмручета и гледаше оредяващите къщи навън. Жената знаеше, че скоро щяха да излязат от града. Щеше да започне кошмарът. Щом стъпят на магистралата мъжът ѝ ще подкара с бясна скорост, доказвайки колко добре владее положението. Така правеше винаги. Караше толкова бързо, че всичко извън колата, губеше очертанията си. Пейзажът ставаше река от размити цветове. Тя знаеше, че синът ѝ се страхува и се изненадаваше от си-

лата, с която скриваше страха си. Искаше да му помогне и винаги правеше едно и също – прегръщаше го през раменете и започваше да шепти прегракнало странна песничка. Не се чуваше много, само отделни думи – „Аз ще бдя над теб... винаги, винаги...“ Веднъж, когато си бяха в къщи, детето поиска майката да изпее цялата песен, но тя притеснено каза, че не я помни, че всеки път си измисля думите и че я пее само в колата. И тя се страхуваше като него, но не можеше да направи нищо... Нямахме смелост и мълчеше. Търпеше.

Вече отминаваха табелата, указваща края на града и жената затвори очи. Кракът ѝ заподскача нервно и тя хвана със здравата си ръка детските пръстчета.

Бащата продължаваше историята с „оня ревльо“, но грубите му ръце също се стегнаха около волана. Той изправи гърба си като дива котка, готова за нападение. После в един миг рязко натисна газта и колата се понесе стремглаво. Жената с ужас наблюдаваше уредите на таблото. Усещаше, че се паникьосва. Размърда

скованото си рамо и вдиша дълбоко. Звукът от вдишването беше силен, уплаши я и тя бързо покри с ръка устата си. Сутринта изпи едно хапче и болката като че ли беше намаляла. Но не съвсем...

Детето вдигна глава към майка си и тя смутена го притисна към гърдите си. Очилата ѝ допираха косата му и жената се помоли, да скрият кървавата резка и синината под тях. Знаеше, че резката продължава към слепоочието и се губи някъде под шапката. Усещаше болка в главата си като чукове, които удрят на едно и също място от дълго време. Ръката, която държеше момченцето през кръста беше превързана нескопосано с мърляв бинт. Детето се извъртя и видя подутите пръсти, които се подаваха пред бинта. Кожата им беше опъната и имаше ужасен синкавозелен цвят. Щом усети погледа му жената побърза да скрие ръка зад гърба му. После го притиска със здравата така, че да не вижда лицето ѝ и започна припряно да го люлее напред-назад. Пръстите я боляха и болката не отминаваше. „Дали не е счупено нещо?“ - опита да ги размърда и

едва не извика. Стомахът ѝ се сви от това, което усети. Познаваше тази болка. Вече три пъти същата ръка беше стояла в гипс седмици наред. Сега нямаше време да отиде до болницата, защото тръгнаха за морето. „Дано не е счупена!“ - помисли тя и усетила собственото си недоверие стисна очи. Отново я преряза болка, този път в слепоочието. „Не трябва да мърдам... И да не плача, че сълзите ще подлютят раната... Да не направя по-голяма беля!“

Свито в прегръдката ѝ детето затвори очи – не можеше да гледа тези кървави рани и посинели пръсти, които го галеха с обич. Спомни си как жално скимтеше майка му предишната вечер, как молеше баща му да спре. Крещеше с тих глас, за да не го събуди, но той чу всичко. И чуваше всеки път! Чуваше също как след такива вечери баща му обясняваше „Строявам я, че да ме слуша!“ Хвалеше се пред приятелите си. А те се смееха, защото дори не подозираха какво се крие зад „строяването“.

Момченцето обаче знаеше. Знаеше колко време след тези строявания майка

му не може да се съвземе, как дни наред не излизаше никъде и докато заздравеят раните ѝ, лъжеше, че е болна и се криеше. Знаеше колко дълго носеше огромните слънчеви очила дори в къщи. Колко често се свиваше от болка и охкаше като си мислеше, че никой не я чува. Тя мълчаливо търпеше тормоза и детето не разбираше защо. Толкова искаше да бъде голям, за да ѝ помогне. Тогава щеше да покаже на баща си колко боли да те „строяват“...

Детето се разплака. Сълзите се стичаха по лицето му и то се усети толкова безпомощно, толкова малко и незабележимо, че се сви още по-близо в майчината прегръдка. Една сълза се търкулна от бузата му и капна върху посинелите пръсти. Жената се стресна. Повдигна брадичката му и щом видя, че плаче, реши, че е заради високата скорост. Преди да помисли за страха, насочи поглед към мустакатия:

— Не карай толкова бързо! На детето не му е добре! – гласът ѝ беше тих, но твърд.

— Какво? – мустакатият погледна изненадан назад – Аз казал ли съм да не ми

се бъркаш като карам, а? Казал ли съм? – изкрещя в предното стъкло, а пръстите му се стегнаха около волана като верига.

— Казал си... – тя пое дълбоко дъх, кракът ѝ пак затрепери издائнически – Но ако на детето му е лошо, може да караш по-внимателно. Нали?

Жената изведнъж усети страха като свита змия в корема си, точно там, където беше главата на детето. Зловещата тишина, която настъпи не вещаеше нищо добро. „Как ми се иска да изчезна! Да ме няма, да не съм се раждала! Никога! Господи, помогни ми, моля те!!!“ Една гореща сълза падна върху детската косица. Момченцето вдигна очи в помощ на майка си:

— Повръща ми се... татко...

— Аааа повръща ти се, значи... – бащата не очакваше това и млъкна по средата на изречението. Намали скоростта. След няколко минути, обаче за втори път натисна газта и колата поднесе към банкетата.

— Моля те, недей! – изпищя жената паникьосана. Тихият ужас караше тялото ѝ да трепери неконтролируемо. Мъжът

не ѝ обърна внимание. Гледаше сина си в огледалото.

— Повръщало му се! Ей сега... ще ти се отповръща! Ти мъж ли си, бе? Мъж ли си те питам или си женчо, а?

Въртеше волана ту в едната, ту в другата посока и колата лъкатушеше като влакче на ужасите. Изглеждаше като неумело управлявана играчка. Скоростта беше висока и жената имаше чувството, че всеки миг ще изхвърчат от пътя.

Започна да припръсква. Мокрият асфалт се плъзгаше по гумите, без да ги задържа. Бащата реши, че им е дал добър урок и се изсмя. Засега толкова! После ще се разправи с жена си. Явно снощи малко ѝ е било. Реши за последно да утоли гнева си и сви рязко наляво. Гумите изсвистяха, а колата плавно се насочи към бетонната преграда между двете платна. Мъжът не можа да я овладее. Завъртяха се два пъти, като багажникът се удряше в стената и ги отхвърляше към средата на платното. Но после пак се насочваха натам и се удряха в бетона. Паникьосан мъжът дръпна ръчната спирачка

и след няколко бързи завъртания колата с трясък се заби челно в стената. Предният капак се нагъна като хартия за секунди. Настана тишина. Чуваше се само злокобно съскане и капките дъжд върху ламарината.

Майката беше стиснала детето и не смееше да мръдне. Изшептя:

— Добре ли си?

— Ддда – заекна момченцето и се огледа стреснато.

Очилата и шапката бяха отхвъркнали от главата на жената. Детето видя съвсем ясно лицето ѝ. Гледката замъгли очите му и то се извърна така, че да не я вижда. Вдигна от пода очилата и ѝ ги подаде. Тя се бе прекършила на две, за да скрие срама си, а сърцето ѝ тупкаше до пръсване. Не знаеше дали от страх или от срам, че синът ѝ вижда следите от позора, който търпеше. Пое очилата с мълчалива благодарност и облекчено се скри зад тях. Почти едновременно двамата извърнаха очи към мъжа. Той беше забил глава на волана с неестествено изкривен врат и

ръце отпуснати надолу. Не виждаха лицето му и не можеха да разберат жив ли е. Гледаха го ужасени. Изведнъж детето кихна и това подежда на майката като светкавица. Тя блъсна вратата с цялата си сила, отвори я широко и издърпа сина си навън. Щом излязоха видяха смачкания преден капак и нещо, което припламваше под него.

— Стой тук! Ще помогна на баща ти!

— Не! - детето я дръпна рязко за ръката и жената изпищя от болка. То я пусна уплашено.

— Не исках да те заболи, мамо...

— Нищо, миличък, нищо – тя преглътна сълзите си. – Аз... ще извадя баща ти.

— Не, недей! – детето я гледаше с тревога. Жената го погали по косата нежно и пак усети болката в пръстите. Сърцето ѝ казваше да вземе сина си, да обърне гръб на миналото и да продължи напред. Но тя знаеше, че няма да го направи. „Не мога да го оставя да умре! Просто не мога!“ Не знаеше дали е жив, но можеше поне да го извади от колата. Детето вперило очите си в очилата я молеше мълчешком.

В този момент мустакатия отвори очи и ги погледна през спуканото стъкло. Опита да мръдне, но само отлепи глава и пак я пусна тежко на волана. Клаксонът изсвири глухо.

— Ще му... помогна... Не се бой... моля те... – каза майката заеквайки.

— Мамо! Недей да ходиш там... остави го...

Пламъкът вече гореше върху предния капак. Беше станал силен и заплашваше да избухне. Дъждът нямаше да го спре. Мъжът в колата сумтеше и мигаше с очи безпомощно.

— Мамо! Остави го! Моля те!

Момченцето застанало на колене се беше вкопчило в крака на жената. Тя напразно опитваше да се отскубне. Коленичи в опит да отключи двете ръчички, които я стискаха. Бинтът от ръката ѝ се развърза и започна да се вее покрай лицето на детето. Тя пак усети болката. Нещо я стисна за гърлото.

Развиделяваше се. На пътя бяха сами, но в този миг, в далечината се зададе камион. Шофьорът намали скоростта и спря на

няколко метра зад смачканата кола. Отвътре изскочи едър мъж, който се затича към тях.

— Какво стана? Добре ли сте? Всички ли сте добре?

— Не, мъжът ми... – гласът на жената беше дрезгав.

Детето гледаше като хипнотизирано. То най-после пусна майка си и тя се изправи на крака като сочеше колата с трепереща ръка. Беше с раздърпана блуза и изглеждаше абсурдно със слънчевите си очила и мокра коса провиснала покрай лицето. Шептеше налудничаво:

— Там е мъжът ми... моля ви... помогнете му... моля ви!

— Успокойте се! Само се успокойте! Ще опитам да го извадя...

Шофьорът я гледаше със смесица от неразбиране, съжаление и паника. После се насочи към колата. Огледа я отдалеч, видя мустакатия, който едва помръдваше и тръгна към него. Гледаше втренчено пламъка. Оставаха му няколко крачки, когато под капака лумна силен огън, обхвана цялата кола за секунди. Едрият мъж отскочи назад и

прикри очите си. Майката дръпна детето зад гърба си и затисна устата си с ръка. Чу се гърмеж, колата отскочи почти на педя във въздуха. После с трясък се строполи на земята обвита в огън и черен дим. Замириса на изгоряло желязо, машинно масло и гуми. Мъжът направи още крачка назад.

— Дръпнете се! – извика той към жената и момченцето.

Майката повлече детето обърната с гръб към горящата кола. Когато се отдалечиха достатъчно тя се обърна с ужасени очи:

— Боже, божичко, олеле...

Стискаше ръката на детето прекалено силно, но не усещаше. Гласът ѝ беше като истерично скимтене и цялото ѝ тяло се люлееше като тънка вейка. Насинената ѝ ръка тупаше по гърдите в панически такт, без да осъзнава какво прави. Горящата кола беше единственото, което виждаха очите ѝ.

Едрият мъж кашляше задавено, докато идваше към тях.

— Добре ли сте? Добре ли сте, госпожо? Опитайте да не вдишвате дима. За мъжа ви... беше късно! Съжалявам, но видяхте...

— Недейте... – устата на детето беше стисната в тънка линия. То се пресегна и неочаквано свали очилата от лицето на майка си, после впи поглед в мъжа. Стресната жената се опита да се скрие с ръце.

— Вижте... и не съжалявайте за него!

Шофьорът на камиона гледаше неразбиращо към жената. Тя беше с насинени, подути очи, и кървави резки по лицето. Не виждаше добре зад ръцете ѝ, но едва ли щеше да се крие, ако всичко беше наред. Мократа ѝ коса се беше разделила и откриваше рана на челото...

— Ранена ли сте? Какво ви е на лицето? Вие сте... – погледът му се спря на превързаната ръка с мърлявия бинт, видя посинелите, подути пръсти и засъхналата кръв. Той се пресегна към лицето на жената, за да махне ръцете ѝ и тя се дръпна като подплашено животно. Извика и се преви на две към земята, за да се предпази, а после със заучен жест обви с ръце главата си. В този

миг отзад на тила ѝ се показа бяло петно – липсваше цял кичур коса. Изведнъж шофьорът разбра. Той погледна ужасен към детето.

— Не съжالياвайте! – тихо каза детето и прегърна майка си, която хлипаше отпусната върху калната земя.

ПО СПОМЕН

Вървах по улицата, гледах кооперациите, покрай които минавах и мислите ми се ре-еха като ято птици, завърнали се от топлите страни. Не можех да се нарадвам на пролетното слънце. Толкова отдавна чаках края на зимата, че сега изпитвах онова приповдигнато настроение съпътстващо победата.

Изведнъж в центъра на това блаженство очите ми съзряха нещо, което се простря като черен облак върху безоблачното ми настроение. Вървах покрай стара кооперация, а стените ѝ бяха старателно изрисувани с графити. Кипнах неочаквано. „Ама как може такава нещо!“ – възмути се от сърце съвестният гражданин в мен (*незнайно откъде появил се*). – „Какви са тия работи? Що за изкуство е това – да драскаш по стените?“ Спрях и загледах стената с присвити очи. Оставаше само да зацъкам с език. Може би несъзнателно търсех в рисунката нещо, което да ми хареса, но разумът ми не го признаваше. „Е, какво хубаво има в това

да нарисуваш момиче с лице като сърце и коси като криле на гарван? Нищо! Пфу!" – съвестният гражданин беше набрал скорост и не можеше да бъде спрян за нищо на света.

— Ужасно! – казах на глас, без да разбера аз ли бях това или гражданинът.

— Кое е толкова ужасно? – до мен спря възрастен мъж и ме погледна усмихнат.

— Ами... – зачудих се какво да отговоря, но бързо се окопитих – ето това!

Победоносно гледах изрисуваната стена, право в очите на лицето-сърце.

— О, рисунката! Сигурно някой младеж е искал да разкраси фасадата...

Обърнах се да огледам човека, който не се покриваше с представата ми за възрастните хора. Те нямаше да се радват на подобно творение, камо ли да го наричат „разкрасяване“.

„Май аз съм остаряла..." – изгоних мисълта, преди да се е оформила докрай.

Мъжът беше около седемдесетгодишен, висок, с поизвехтели дрехи и с добродушно лице. Нищо по-различно от десетките други, които виждах по улици-

те всеки ден. Продължаваше да ме гледа усмихнат.

— А, да, сигурно сте прав! – реших, че няма да влизам в спор.

— Желая Ви приятен ден! – и той беше решил същото.

Кимнах учтиво и продължих пътя си.

Но само след няколко крачки пред очите ми изскочиха две момиченца – на около десетина години. Играеха на тротоара пред сива тухлена кооперация, която имаше три реда камъни подредени шахматно в основата ѝ. Децата се смееха и опъваха един ластик, опитваха се да го прескочат, но тъй като за тази игра трябва трима те не успяваха да се справят. Забавлявах се от сърце.

От пощенските кутии на кооперацията се показваха вестници – еднакви, строени като войници (*сигурно всички четяха една и съща преса!?*). Загледах се и, я виж ти! „Работническо дело“!? Такъв не бях виждала от години.

Изведнъж децата спряха да подскачат. Едното извади от джоба си син тебешир.

— Искаш ли да направим камъните сини? Знаеш ли колко красиво ще стане!

— Аааа, недей! Някой може да ни види!

— Е, и?

— Ами... ще ни се карат! Даже може да кажат на майките ни! Не, не...

— Няма бе, не бой се! Знаеш ли колко хубаво ще стане!

— Ама, ако ни видят, може да ни изключат от чавдарската организация!

Момиченцето вече въртеше в ръка тебешира и без да натиска минаваше по ръбовете на каменните блокове, така че очертаваше тънки сини линии. А другото неспокойно се оглеждаше и преглъщаше задавено.

— Ама, недей де! Ще ни се карат!

— Няма! Виж колко е хубаво така!

Художничката беше придобила увереност и някои от линиите бяха станали доста по-плътни. Другото момиченце ги поогледа и се съгласи, че така стената изглежда по-весела. После, най-неочаквано бръкна в джобчето си и извади бял тебешир.

— Виж, аз имам и бяло!

— Иха, много хубаво, ще ги направим като шах! Ти виждала ли си шах?

— Да, даже имам, ама не знам как се играе!

— И аз! Като пораснем ще се научим, че сега щяло да ни е сложно... каза татко.

Момиченцата старателно рисуваха върху сивия камък, хапеха устни и влагаха всичките си художествени умения в създаването на тази цветна стена. Скоро тя се превърна в синьо-бяла шахматна дъска. Само фигурите липсваха.

— Гледай колко е хубаво! – подскачаше авторката на идеята и очите ѝ светеха.

— Може да наречем къщата „Дом на Чавдарчето“! – каза другото момиченце.

— Ами... може! – не много охотно се съгласи първото.

В този момент от новонаименувания „Дом на Чавдарчето“ излезе възрастна жена с пазарска чанта плетена на една кука с кафяви пластмасови дръжки. Тя строго погледна към децата. Двете момичета бързо застанаха едно до друго и в един глас казаха:

— Добър ден, другарко Петрова!

— Добър ден! – поомекна погледа на жената – Възрастните винаги трябва да се поздравяват! – тя почти докара усмивка на червендалестото си лице и в този миг по-

гледът ѝ се блъсна в стената. Най-напред успя само да отвори уста и зяпна в безмълвна изненада. После, пое глътка въздух, преглътна го сякаш беше зальък хляб от миналата седмица и най-накрая отприщи потока, който вреше в гърлото ѝ.

— Какво е това безобразие? Какви са тези драсканици? КОЙ направи това? Казвайте бързо! Веднага казвайте – кой направи това? Вие не може да не сте видели, кискате се под прозорците ми от един час – значи сте видели! Казвайте кой е!

Децата бяха скрили тебеширените си ръце зад гърбовете и не можеха да отронят и дума. Но когато жената рязко спря да говори и ги загледа още по-застрашително, инициаторката на идеята „Да рисуваме стената“ каза тихо:

— Ние го направихме, защото...

— Вие!? Вие!? – другарката Петрова хвърляше мълнии около себе си и само дето не се чуваха гърмежи.

— Ами да, искахме да стане...

— Как така вие!? Вас не ви ли учат в училище как да се държите? Кой ви каза,

че можете да драскате по стените? Къде са родителите ви, а? На тебе майка ти къде е? Още довечера ще ѝ кажа какви ги вършиш! Така да знаеш!

Тя разтрисаше рамото на другото момиченце, което явно познаваше, а то хлипаше и се чудеше как да се измъкне.

— Ама другарко Петрова, ние ще почистим... – успя да измрънка детето.

— Разбира се, че ще го почистите, и то веднага! – Петрова влетя във входа и след малко излезе с голяма поцинкована кофа пълна с вода и два парцала, които тръсна в ръцете на децата.

— Започвайте! – нареди тя – И докато се върна, стената да е каквато беше! Разбрахте ли? Аз при майка ти пак ще дойда довечера! Калпазанки с калпазанките! – размаха тя застрашително пръст и се отдалечи като не спираше да се възмущава.

Децата взеха парцалите, натопиха ги във водата и започнаха да трият стената. Тебеширените квадрати се превърнаха в каша, потекоха в сини и бели рекички към земята и шахматна дъска изчезна. От долу

се показваше сивия скучен камък. Моми-
ченцето, което беше започнало рисунка-
та, търкаше с безпомощно ожесточение
и стискаше зъби. Другото подсмърчаше и
тихо нареждаше:

— Нали ти казах, че ще ни видят! Зна-
еш ли как ще ми се карат! Тя като дойде
довечера у нас...

— Кажй им, че аз съм те накарала! –
стискаше още повече зъби художничката
и търкаше с мръсния парцал. Усети как
очите ѝ се пълнят със сълзи и стисна очи.
„Няма да плача! Няма! Няма пък...”

Осъзнах, че съм спряла на едно място
и също стискам очите си в отчаян опит да
не се разплача. Отворих ги бързо и тръс-
нах глава - пред мен все още стоеше въз-
растния господин.

— Призля ли Ви? – той ме хвана под
ръка, сигурно се бях олюляла. А и се
чувствах малко замаяна, като след ше-
метно пътуване с бързо влакче.

— Ами... аз... не, по-скоро... си спом-
них нещо!

Огледах се, видях, че още сме пред стената с графита, който ме беше възмутил. Вдигнах ръка и минах през челото си, а после дълбоко поех въздух. Възрастния човек пусна лакътя ми и каза сякаш на себе си:

— Хубаво е, човек да си спомня понякога!

Погледнах момичето с лицето-сърце и то ми се усмихна, а после, като че ли ми намигна, преди отново да застине в своята пастелна неподвижност.